

XORAZM MED INVEST TABOBAT TEXNIKUMI o‘qituvchisi

Kazakova Hulkar

Annotatsiya: *Yotoq yaralari — uzoq vaqt davomida bir holatda yotadigan yoki harakatchanligi cheklangan bemorlarda teri va uning ostidagi to‘qimalarning bosim, ishqalanish va qon aylanishining buzilishi natijasida shikastlanishidir. Ushbu asorat ko‘pincha og‘ir ahvoldagi, uzoq muddat yotoq rejimida bo‘lgan, keksalar hamda harakatlanishi cheklangan bemorlarda uchraydi. Yotoq yaralarini erta aniqlash va muntazam baholashda hamshiraning o‘rni juda muhim. Hamshira bemorning teri holatini kuzatadi, xavf omillarini aniqlaydi, yara bosqichini baholaydi, profilaktik choralarni amalga oshiradi va davolash jarayonida ishtirok etadi. Mazkur maqolada yotoq yaralarining sabablari, belgilari, alomatlari, baholash usullari, davolash va profilaktikasida hamshiraning vazifalari yoritilgan.*

Kalit so‘zlar: *yotoq yarasi, bosim yarasi, hamshira, bemor parvarishi, profilaktika, teri, bosim, qon aylanishi, yara bosqichi, davolash.*

KIRISH

Yotoq yaralari tibbiyot amaliyotida ko‘p uchraydigan muammolardan biridir. Ular bemorning uzoq vaqt davomida harakatsiz yotishi natijasida tananing suyak bo‘rtib chiqqan qismlarida paydo bo‘ladi. Ayniqsa, dumg‘aza, tovon, tirsak, kurak, son va ensa sohalari yotoq yaralari rivojlanishiga moyil hisoblanadi. Uzoq davom etgan bosim natijasida mayda qon tomirlari siqiladi va shu sohada qon aylanishi yomonlashadi. Natijada to‘qimalarga kislorod va oziq moddalar yetib borishi kamayib, teri va chuqurroq to‘qimalar zararlanadi. Hamshira bemor bilan eng ko‘p vaqt davomida muloqot qiladigan tibbiyot xodimi bo‘lgani uchun yotoq yaralarini erta aniqlashda muhim rol o‘ynaydi. Bemorning terisini muntazam ko‘zdan kechirish, holatini o‘zgartirib turish, terini quruq va toza saqlash hamda ovqatlanishini nazorat qilish yotoq yaralarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Yotoq yaralarining sabablari yotoq yaralarining rivojlanishiga quyidagi omillar sabab bo‘lishi mumkin: - uzoq vaqt harakatsiz yotish;

- bir holatda uzoq vaqt qolish;
- terining nam bo‘lishi;
- siydik yoki najas bilan terining uzoq vaqt kontaktda bo‘lishi;
- terining ishqalanishi;
- qon aylanishining buzilishi;
- yetarli ovqatlanmaslik;
- oqsil va suyuqlik yetishmasligi;
- keksalik;
- semirish yoki juda ozg‘inlik;
- hushning buzilishi;

- bemorning o‘z holatini mustaqil o‘zgartira olmasligi.

Kasallik belgisi va alomatlari

Yotoq yarasining dastlabki belgilarini hamshira muntazam ko‘rik vaqtida aniqlashi mumkin.

Dastlabki belgilar: terining ma’lum qismida qizarish;

- teri rangining o‘zgarishi;

- shikastlangan joyda issiqlik yoki sovuqlik;

- shish;

- terining qattiqlashishi;

- bemorda og‘riq yoki achishish.

Agar bosim davom etsa, terida pufakchalar, yara, suyuqlik ajralishi va to‘qimalarning nobud bo‘lishi kuzatilishi mumkin.

Yotoq yaralarining asosiy bosqichlari

I bosqich: teri butunligi saqlangan, ammo bosim tushgan joyda doimiy qizarish kuzatiladi.

II bosqich: terining ustki qatlami shikastlanadi, yuzaki yara yoki pufakcha paydo bo‘lishi mumkin.

III bosqich: terining chuqur qatlamlari zararlanadi, yara chuqurlashadi va yog‘ to‘qimasi ko‘rinishi mumkin.

IV bosqich: shikastlanish juda chuqur bo‘lib, mushak, pay yoki suyaklargacha yetib borishi mumkin.

Yotoq yaralarini baholashda hamshiraning o‘rni

amshira bemorni qabul qilganda va parvarish davomida yotoq yarasi rivojlanish xavfini baholashi kerak.

Hamshira quyidagi ishlarni amalga oshiradi:

1. Teri holatini tekshiradi.

Ayniqsa dumg‘aza, tovon, tirsak, kurak, ensa va son sohalariga e’tibor beradi.

2. Qizarish va teri o‘zgarishlarini kuzatadi.

Qizarish bosim olib tashlangandan keyin ham saqlanib qolsa, bu muhim ogohlantiruvchi belgi hisoblanadi.

3. Yara hajmini baholaydi.

Yaraning uzunligi, eni va chuqurligi kuzatiladi.

4. Yaraning bosqichini aniqlashga yordam beradi.

5. Bemorning og‘riq darajasini so‘raydi.

6. Teri namligini nazorat qiladi.

7. Bemorning holatini muntazam o‘zgartiradi.

Yotoq yarasini davolash yara bosqichiga va bemorning umumiy holatiga qarab amalga oshiriladi. Davolash shifokor ko‘rsatmasi va tibbiy muassasa protokollariga muvofiq olib boriladi.

Asosiy choralar:

- yara sohasiga tushadigan bosimni kamaytirish;

20-Sentyabr, 2026-yil

- bemorning holatini muntazam o‘zgartirish;
- terini toza va quruq saqlash;
- yara uchun mos bog‘lamlardan foydalanish;
- yara atrofidagi terini himoya qilish;
- infeksiya belgilarini kuzatish;
- bemorning yetarli ovqatlanishini ta’minlash;
- suyuqlik qabul qilishni nazorat qilish;
- zarur hollarda shifokor buyurgan dori vositalarini qo‘llash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Hamshiralik ishi bo‘yicha o‘quv qo‘llanmalar.
2. Bemorlarni parvarish qilish asoslari.
3. Tibbiy rehabilitatsiya va hamshiralik parvarishi bo‘yicha metodik materiallar.
4. Bosim yaralarining profilaktikasi va parvarishi bo‘yicha klinik tavsiyalar.